

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

13. november 2009
J.nr. NKN-33-02552
NKN-131-00420
salha

Hermed følger Naturklagenævnets afgørelse af dags dato i sagen om terrænregulering og opdyrkning af slugt i Viborg Kommune.

Med venlig hilsen

Sally Hansen
Afdelingssekretær

Afgørelsen er sendt til:

- Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København Ø
- Leif Pedersen, Ingstrup Møllevej 19, 8830 Tjele
- By- og Landskabsstyrelsen, Att.: Bent Petersen (Sendes pr. mail til blst@blst.dk og bep@blst.dk)
- Viborg Kommune, Natur (Sendes pr. mail til viborg@viborg.dk og natur@viborg.dk)

13 NOV. 2009

J.nr. NKN-33-02552

J.nr. NKN-131-00420

jav

**Afgørelse
i sagen om terrænregulering og opdyrkning af slugt i Viborg Kommune**

Viborg Kommune har den 3. april 2008 truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 om, at et areal ikke længere opfyldte kriterierne for at være beskyttet overdrev, og den 6. maj 2008 truffet afgørelse om, at foretage terrænændringer i Sødalen på ejendommen Sønderholm matr.nr. 7a Vammen By, Vammen, beliggende Tjele Møllevej 29, 8830 Tjele, ikke krævede landzonetilladelse efter planlovens § 35. Danmarks Naturfredningsforening har påklaget afgørelserne til Naturklagenævnet.

Ejendommen, området, de planmæssige forhold og projektet

Matr.nr. 7a er en del af en landbrugsejendom vest for Tjele Langsø. Ejeren har foretaget terrænændringer af den vestligste strækning på 300 m af den 700 m lange Sødalen, som er en sidedal til dalen med Tjele Langsø. Træbevoksningerne på dalens sider er fjernet, og terrænet er planeret, så det nu kan dyrkes. Dalbunden var tidligere 10 – 40 m bred, og dalens skrænter var op til 10 m høje. Dalens nordlige skrænt var træbevokset, mens der på en stor del af den sydlige skrænt indtil april 2008 var registreret beskyttet hede og overdrev, jf. naturbeskyttelseslovens § 3. I april 2008 reviderede kommunen registreringen af de beskyttede arealer, så der nu alene resterer 3.413 m² beskyttet overdrev på den sydlige skrænt. Den nordlige skrænt er ikke omfattet af § 3. Terrænændringerne og planeringen berører ikke det beskyttede overdrev.

Ejeren har oplyst, at der ikke er tilført jord udefra i forbindelse med arbejdet. Ejeren ønsker at planere og opdyrke slugten og har henvendt sig til Viborg Kommune for at få kommunens vurdering af, om § 3 registreringen af hede og overdrev på hans ejendom var korrekt.

Sødalen er udpeget som særligt beskyttelsesområde, primært jordbrugsområde og delvis som rekreativ forbindelseslinje, jf. regionplanens retningslinjer 21,16 og 32.

Tjele Langsø og området omkring søen er Natura 2000 områder (EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 16, Tjele Langsø, og EF-habitatområde nr. 33, Tjele Langsø og Vinge Møllebæk).

Den nederste del af Sødalen er i kommuneplanens rammer udlagt til udflugtsområde. Det er omfattet af Lokalplan nr. 54, Rekreativt område ved Tjele Langsø; i det lokalplanlagte område ligger der en campingplads.

Angående de naturmæssige forhold har kommunen oplyst, at projektet har betydet et indgreb i ca. 2 ha arealer, som ikke er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. I kraft af nærheden til Tjele Langsø har der været forbindelse til andre naturområder, og områderne har således haft en naturmæssig værdi i sig selv. Afstanden til Natura 2000 områderne er ca. 400 m. Da projektet medfører dyrkning af et øget areal, vil der formentlig ske en øget gødskning/sprøjtning; primært på grund af afstanden til områderne har kommunen vurderet, at en øget gødskning/sprøjtning vil få marginal effekt på Natura 2000 områderne. Projektet vurderes således ikke at få betydning for de arter eller naturtyper, som er grundlaget for udpegningerne.

Angående de naturmæssige og geologiske forhold har kommunen anført, at Sødalen er udpeget som særligt beskyttelsesområde i regionplanen. Ifølge regionplanens retningslinje 21 gælder for de særlige beskyttelsesområder, at naturværdierne og de kulturhistoriske, geologiske og landskabelige værdier i disse områder skal beskyttes; beskyttelseshensynet skal gå forud for andre interesser. Anlægsarbejder må ikke placeres i de særlige beskyttelsesområder, hvis det er en forringelse af de landskabelige, naturmæssige eller kulturhistoriske værdier, som ligger til grund for udpegningen, jf. retningslinje 21.5. Udpegningen har blandt andet baggrund i oplæg til fredningsplan 1985-96, hvori området omkring Tjele Langsø inklusiv Sødalen er karakteriseret som et landskab af enestående interesse og geologisk interesseområde. Området er vurderet som meget sårbart over for terrænreguleringer.

Viborg Kommune har vurderet, at Sødalen geologisk og oplevelsesmæssigt har betydning som landskabelement, og at en del af værdien er forsvundet med det øverste af dalen. Det er kom-

munens vurdering, at projektet strider mod regionplanens retningslinje nr. 21, da det medfører en forringelse af de landskabelige og geologiske værdier.

Ifølge kommunen har dalsiderne – modsat dalbunden - formentlig aldrig været dyrket. Projektet vedrører inddragning af uopdyrket land og naturområde til intensiv landbrugsdrift.

Kommunen har telefonisk oplyst, at den ikke er klar over hvor megen jord, der er tale om.

Kommunens afgørelse om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM)

Projektet vedrører inddragning af uopdyrket land eller delvise naturområder til intensiv landbrugsvirksomhed og er derfor omfattet af VVM bekendtgørelsens bilag 2. Viborg Kommune har screenet projektet og fundet, at projektet ikke kunne antages at medføre væsentlig virkning på miljøet, og at der dermed ikke skulle udarbejdes en egentlig VVM-redegørelse. Ved afgørelsen blev der lagt vægt på arealets relativt lille størrelse og på, at der ikke var tale om beskyttet natur efter naturbeskyttelsesloven.

Kommunens afgørelse blev påklaget til Naturklagenævnet, der ikke har fundet grundlag for at tilsidesætte kommunens afgørelse.

Kommunens afgørelse efter naturbeskyttelsesloven

Hedearealet blev registreret i 1992, men allerede dengang blev det bemærket, at arealet var ved at gro til. Viborg Kommune besøgte området den 27. marts 2008; det var ikke muligt at konstatere hede, og arealet blev derfor taget ud af registreringen.

Overdrevsarealet blev registreret i 1999. Kommunen konstaterede ved besigtigelsen i marts 2008, at der på den sydlige skrænt vokser tjørn og eg, og at der er mange vinterstande af perikon; bundvegetationen er græsser og mosser. Det var ikke muligt at foretage yderligere artsbestemmelse, da der lå sne. På baggrund af besigtigelsen i marts 2008 vurderede kommunen, at 3.413 m² af overdrevet stadig opfyldte kriterierne for at være beskyttet overdrev, mens arealerne øst og vest herfor grundet tilgroning (øst) og gødskning/omlægning (vest) ikke længere opfyldte kriterierne for at være beskyttet overdrev, og arealerne blev derfor taget ud af registreringen. Der er tale om arealer på i alt 5.241 m².

Kommunens afgørelse efter planloven

Projektet forudsætter efter Viborg Kommunes opfattelse ikke landzonetilladelse efter planlovens § 35, da ibrugtagen af arealer til landbrug er undtaget fra kravet om landzonetilladelse, jf. § 36, stk. 1, nr. 4. Terrænændringerne kræver ifølge kommunen ikke tilladelse efter landzonebestemmelserne.

Viborg Kommune har i sagen givet udtryk for, at der efter kommunens opfattelse ikke fra lovgivers side er givet mulighed for at gribe ind over for en sådan vandalisme af de smukke landskaber.

Klagen efter naturbeskyttelsesloven

Klager, Danmarks Naturfredningsforening, har navnlig anført, at ejeren den 1. april 2008 har fjernet alle træer og anden beplantning for derefter at udjævne de øverste 200-300 m af Sødalen, et smukt landskabsområde opstået under istiden; dog har ejeren ikke fjernet en lille bræmme på dalens sydlige skrænt, da dette areal i marts 2008 blev fastholdt som overdrev.

Jordarbejdet er udført, så dalens 10 m høje skrænter er gravet væk, hvorpå jorden er anvendt til at fylde op i slugten, så landskabets former nu er forsvundet, og terrænet er plant. Formålet er at anvende dalen til dyrkning.

Naturfredningsforeningen mener ikke, at de beskyttede naturtyper kan tages ud af registreringen på baggrund af en enkelt gennemgang af området foretaget i marts måned, hvor der efter al sandsynlighed ikke kan foretages en tilstrækkelig uddybende artsbestemmelse. I vejledning til registrering af naturtyper (Tekniske anvisninger til overvågning af terrestriske naturtyper, DMU, 2007) tilrådes det, at artsbestemmelserne sker i juni, juli og august.

Herefter har klager gjort gældende, at de beskyttede overdrev og hedearealet ikke kan tages ud af registreringen og nedlægges uden en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3. Naturfredningsforeningen opfordrer derfor Naturklagenævnet til at ændre Viborg Kommunes vurdering af, at registreringen af beskyttet hede og overdrev er ophævet.

Klagen efter planloven

Danmarks Naturfredningsforening har navnlig anført, at den udførte terrænændring er af en så markant karakter og af et så voldsomt omfang, at det bør udløse krav om landzonetilladelse. Uden tilladelse må der ikke ske ændringer i anvendelsen af ubebyggede arealer. Desuden har

man tilsidesat formålet med planloven om at sikre udviklingen ud fra en planmæssig og samfundsøkonomisk helhedsvurdering, hvor værdifulde landskaber skabes og bevares.

Klager formoder, at der for at foretage udjævningen af dalen som minimum må være tilført 300 m³ jord, jf. fotos fra området.

Ifølge regionplanens retningslinje 21 må indgreb, som ændrer arealernes naturtilstand i de særlige beskyttelsesområder, kun finde sted, hvis det samlede resultat bliver forbedrede levevilkår for det naturlige dyre- og planteliv, eller hvis forbedrede muligheder for landskabelige oplevelser for almenheden kan opveje indgrebet. Disse vilkår er ikke opfyldt i denne sag, hvor der er sket en så alvorlig ødelæggelse af et unikt landskab. Stien i dalen går ikke langt fra det ødelagte område, men oplevelsen herfra af istidslandskabet og den smukke, varierede natur er nu forsvundet.

Klager opfatter udglatningen af dalen som en voldsom ødelæggelse af det karakteristiske istidslandskab langs Tjele Langsø. Fjernelsen af skrænterne betyder ødelæggelse af de terrænformer, der fortæller om landskabets oprindelse. Som dokumentation har klager blandt andet vedlagt en fotoserie fra dalen før og efter ødelæggelsen.

Ejers bemærkninger

Naturfredningsforeningens fremstilling af sagen er ifølge ejer stærkt fordrejet. Ejer fjernede træerne af hensyn til miljøet; hvis han fortsat dyrkede jorden på små arealer, ville det medføre et overforbrug af gødning og kemikalier, hvoraf en stor del ville havne i Tjele Langsø. Ejer ser gerne resten af overdrevet fjernet for at opnå den fulde miljømæssige gevinst og har foreslået at lade et areal af samme størrelse som overdrevet ligge udyrket, hvis han fik lov til at fjerne overdrevet. En gennemførelse af ejers forslag vil efter hans opfattelse give en væsentlig mindre kvælstofudvaskning til Tjele Langsø.

Ifølge ejer er der kun sket en mindre terrænregulering i forbindelse med, at han fjernede trærodde fra den skov, der blev fjernet.

Telefonisk har ejer oplyst til Naturklagenævnet, at han ikke ved, hvor mange m³ jord, der er blevet flyttet, men der var ikke tale om så meget fra skrænterne; der var kun glattet lidt ud.

Naturklagenævnets afgørelse

I Naturklagenævnets afgørelse har nævnets 10 medlemmer deltaget: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Marion Pedersen, Anders Stenild, Poul Søgaard, Jens Vibjerg og Henrik Waaben.

A. Naturbeskyttelsesloven

Efter naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1 og stk. 2, må der ikke foretages ændringer i tilstanden af heder og biologiske overdrev, der enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de i stk. 1 nævnte søer er større end 2.500 m² i sammenhængende areal. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde dispensere herfra, jf. § 65, stk. 3.

Myndighedens generelle registrering af de beskyttede områder er et arbejdsredskab for kommunerne ved administrationen og håndhævelsen af beskyttelsesordningen. Registreringen er imidlertid ikke afgørende for, om et areal er beskyttet efter loven. Afgørelsen heraf beror på en konkret vurdering, og det er således den til enhver tid værende naturtilstand, der er afgørende for, om et areal er omfattet af beskyttelsen efter § 3.

Af Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om naturbeskyttelsesloven, s. 25, fremgår det, at myndighedens meddelelse til ejeren på grundlag af en forespørgsel skal betragtes som en tilkendegivelse – og ikke som en afgørelse, som kan påklages til Naturklagenævnet.

Naturklagenævnet har imidlertid i sin praksis lagt til grund, at meddelelsen til ejeren om, at et areal er omfattet af § 3-beskyttelsen, kan påklages til nævnet af den pågældende ejer eller bruger. Nævnets praksis er begrundet i hensyn til ejerens interesse i en endelig afklaring af ejendommens status i relation til naturbeskyttelseslovens § 3.

Derimod kan tredjemænd, som i øvrigt er klageberettigede efter naturbeskyttelsesloven, ikke klage over, at myndigheden har besluttet ikke at registrere et område som beskyttet område. En sådan klagemulighed vil ikke harmonere med hensigten med forespørgselsordningen. Det er her efter også udelukket, at tredjemand senere i forbindelse med en konkret sag kan påklage myndighedens afgørelse om områdets status til Naturklagenævnet, jf. Naturklagenævnet Orienterer, nr. 113, december 1996.

På den baggrund må Naturklagenævnet afvise at realitetsbehandle denne del af klagen fra Danmarks Naturfredningsforening, da foreningen ikke er klageberettiget i forhold til beslutningen om at lade arealet udgå af registreringen.

B. Planloven

Planlovens § 35, stk. 1, bestemmer, at ændring i anvendelsen af ubebyggede arealer i landzone forudsætter tilladelse fra kommunalbestyrelsen. Den konkrete afgørelse træffes navnlig på grundlag af de planlægningsmæssige og landskabelige hensyn, som ifølge lovens formål skal varetages ved administrationen af landzonebestemmelserne. Ved afgørelsen vil der endvidere kunne henses til hvilken betydning, afgørelsen kan få for lignende sager.

Et af formålene med landzonebestemmelserne er at sikre, at landskabelige hensyn tilgodeses, og at udviklingen sker i overensstemmelse med region- og kommuneplanlægningen.

§ 36, stk. 1, nr. 4, bestemmer, at der ikke kræves landzonetilladelse til "ibrugtagen af ...arealer til landbrug".

Efter Naturklagenævnets praksis er mindre opfyldninger af landbrugsarealer (terrænreguleringer) ikke ændret anvendelse, der kræver landzonetilladelse efter planlovens § 35, stk. 1, hvis opfyldningen har til formål at forbedre landbrugsdriften, og arbejderne ikke medfører, at arealer udtages fra omdrift i længere tid. Deponering af jord på landbrugsarealer kan efter omstændighederne være ændret anvendelse, der kræver landzonetilladelse. Det afhænger blandt andet af deponeringens omfang, af tidshorizonten og af hovedformålet.

Det nærmere omfang af opfyldningen har ikke kunnet dokumenteres i forbindelse med behandlingen af sagen fra Sødalen. Uanset omfanget er der efter Naturklagenævnets vurdering tale om et betydeligt indgreb, som ændrer landskabet markant. Der er ikke kun tale om en blot og bar ibrugtagen af arealer til landbrug, jf. § 36, stk. 1, nr. 4, men også om, at jord i ret store mængder fjernes fra Sødalens skråninger over en strækning på 300 m, hvorefter terrænet planeres med henblik på landbrugsdrift.

Sødalen er udpeget som særligt beskyttelsesområde i regionplanen. Det foretagne indgreb er i strid med regionplanens retningslinje 21, hvorefter beskyttelseshensynet skal gå forud for andre interesser. Indgrebet har ødelagt eller sløret en del af det karakteristiske istidslandskab og bevirket en forringelse af områdets naturmæssige, landskabelige, geologiske og kulturhistoriske værdier.

Naturklagenævnet har overvejet, om indgrebet på selve skrænterne, der ikke har kunnet opdyrkes, og hvor der gennem ganske voldsomme ændringer inddrages uopdyrket land til landbrugsdrift, kunne anses som en ændret anvendelse omfattet af § 35. Imidlertid taler undtagelsesbe-

stemmelsen i § 36, stk. 1, nr. 4, - der generelt undtager ibrugtagen af arealer til landbrug - imod dette. Der findes ikke i planlovens landzonebestemmelser en tilsvarende hjemmel som i naturbeskyttelsesloven, hvor der ikke må foretages ændringer i tilstanden af beskyttet natur.

Naturklagenævnet finder herefter ikke, at planloven hjemler mulighed for at gribe ind over for de stedfundne aktiviteter i Sødalen.

Naturklagenævnets afgørelse går herefter ud på, at Viborg Kommunes afgørelse om, at de foretagne ændringer ikke kræver landzonetilladelse, stadfæstes.

På Naturklagenævnets vegne

Jan Væter

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. planlovens § 58, stk. 4. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. planlovens § 62, stk. 1.

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

13. november 2009
J.nr. NKN-33-02552
Salha

Som det fremgår af vedlagte afgørelse, har De ikke fået medhold i Deres klage.

Det følger af § 3, stk. 1, nr. 1, § 3, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 950 af 16. september 2004 om gebyr for indbringelse af klager til Naturklagenævnet, at det indbetalte gebyr på 500 kr. alene tilbagebetales, hvis klageren får helt eller delvist medhold i klagen, eller klagen afvises fra realitetsbehandling.

Der vil på denne baggrund ikke ske tilbagebetaling af det indbetalte gebyr på 500 kr.

I medfør af § 3, stk. 2, i bekendtgørelsen om gebyr for indbringelse af klager til Naturklagenævnet, kan nævnets afgørelse om gebyrspørgsmål ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Med venlig hilsen

Sally Hansen
Afdelingssekretær